

EESTI KEELE SÜNTAKS

EESTI KEELE VARAMU

III

EESTI KEELE SÜNTAKS

Toimetanud
Mati Erelt ja Helle Metslang

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

Sarja peatoimetaja Helle Metslang

Sarja kolleegium: Mati Ereht, Külli Habicht, Tiit Hennoste,
Reet Kasik, Karl Pajusalu, Jüri Viikberg

Uurimus on valminud Tartu Ülikoolis

Uurimisprojekti on rahastanud riiklik programm
„Eesti keel ja kultuurimälu“ ning Haridus- ja Teadusministeerium

Raamatu väljaandmist on toetanud Tartu Ülikool ja Emakeele Selts

Retsenseerinud Reili Argus, Petar Kehayov
Keeletoimetaja Tiiu Ereht
Kaane kujundanud Kalle Paalits
Küljendanud Sirje Ratso

ISBN 978-9949-32-984-7 (trükis: sari)

ISBN 978-9949-32-986-1 (pdf: sari)

ISBN 978-9949-77-436-4 (trükis)

ISBN 978-9949-77-437-1 (pdf)

Autoriõigus: Mati Ereht, Helle Metslang ja artiklite autorid, 2017

Tartu Ülikooli Kirjastus
www.tyk.ee

See raamat toob lugeja ette kõigi aegade ulatuslikema ülevaate eesti keele lauseehituse kohta. Veerand sajandi jooksul, mis on möödunud „Eesti keele grammatika II“ (1993) ilmumisest, on eesti keele süntaksi kohta saadud märkimisväärsel hulgal uusi uurimistulemusi, esiplaanile on tõusnud funktsionaal-tüpoloogiline uurimissuund ja keele varieerumise uurimine, kasutada on ulatuslikud tekstikorpused. Aeg oli koostada uus terviklik süntaksikirjeldus, mis võtaks kokku eesti süntaksiuurimise seisu ja tulemused, et keeleõpetusel, keelekorraldusel ja ka keeleuurijail endil oleks, millele oma töös tugineda. Raamat on seega eelkõige mõeldud nende valdkondadega tegelejatele, samuti filoloogiaüliõpilastele.

„Eesti keele süntaks“ on peamiselt kirjaliku eesti keele lauseehituse deskriptiivne uurimuslik tervikkäsitlus, mis kirjeldab eesti keelt sellisena, nagu seda tegelikult kasutatakse. Analüüsitud keeleainestik pärineb mitmest allikast: eri registrite korpustest, veebist, keeleteadlaste töödes kasutatud näidetest, osa tavalisemaid näiteid on moodustanud autorid ise. Vabana normatiivsusest, eesti lauseehitust tema variantiderohkuses ja suundumustes näidates loodame toeks olla ka keelekorraldusele normatiivsete soovitude tegemisel.

Erinevalt teistest „Eesti keele varamu“ sarja keeleraamatutest on siinne süntaksikirjeldus vormistatud kogumikuna. Raamat koosneb 23 artiklist, mis hõlmavad kõiki süntaksi keskseid teemasid, on esitusviisilt ühtlustatud ning käsitatavad süntaksi osadena. Artiklite lõpus, pikemates artiklites ka allosade järel on soovitatava kirjanduse loetelu.

Raamatu autorid on Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi töötajad Mati Erelt, Tiit Hennoste, Liina Lindström, Helle Metslang, Renate Pajusalu, Helen Plado ja Ann Veismann. Raamatu on toimetanud Mati Erelt ja Helle Metslang, teksti keelelise taseme eest on hoolitsenud Tiiu Erelt.

Täname retsensente Reili Argust ja Petar Kehayovi kasulike ettepanekute eest, samuti kolleege Tartu Ülikoolist, Tallinna Ülikoolist

ja Eesti Keele Instituudist, kellega oleme saanud süntaksiprobleeme arutada või kelle tööd on siinse raamatu autoreid inspireerinud. Väga tänulikud oleme Soome kolleegidele, „Iso suomen kielioppi“ (2004) autoritele Auli Hakulisele ja Maria Vilkunale väärt näpunäidete eest.

Raamatu valmimist on rahaliselt toetanud Haridus- ja Teadusministeerium nii riiklike programmide „Eesti keel ja kultuurimälu“ I ja II raames kui ka Emakeele Seltsi ja Eesti Keele Instituudi kaudu. Palju tänu selle eest!

SISUKORD

Lühendid ja sümbolid	23
--------------------------------	----

SISSEJUHATUS

1. EESTI KEELE LAUSEEHITUSE UURIMISEST

Mati Erelt

Tähelepanekuid eesti keele lauseehituse kohta

17. ja 18. sajandi grammatikais	29
---	----

Eesti keele lauseehituse kirjeldusi

19. sajandi esimesest poolest	30
---	----

19. sajandi teise poole deskriptiivsed grammatikad	31
--	----

Rahvusliku keelekirjelduse algus	33
--	----

1920. aastate algus: soome orientatsioon eesti keele

lauseehituse uurimisel	34
----------------------------------	----

1920. ja 1930. aastate normatiivne süntaks	36
--	----

Sõjajärgne traditsiooniline süntaksiuurimine	39
--	----

Strukturaalne ja generatiivne süntaks	42
---	----

Eeltööd eesti keele teadusliku süntaksi koostamiseks

ja EKG	45
------------------	----

Funktsionaaltüpoloogiline (morfo)süntaks	48
--	----

Kokkuvõtteks	51
------------------------	----

2. SISSEJUHATUS SÜNTAKSISSE

Mati Erelt

Lauseõpetus ja lause	53
--------------------------------	----

Lause ja tema moodustajad	54
-------------------------------------	----

Sõnaliigid ja fraasiliigid	56
--------------------------------------	----

Sõnaliigid	57
----------------------	----

Fraasiliigid	62
------------------------	----

Moodustajate seosed: rinnastus ja alistus	64
---	----

Moodustajate semantilised funktsioonid	68
--	----

Tegevussubjekt	69
--------------------------	----

Tegevusobjekt	71
-------------------------	----

Tegevussubjekti ja tegevusobjekti esmane ja teisene vormistus.	72
Moodustajate pragmaatilised funktsioonid	74
Lause infostruktuur	74
Viitamine ehk referents	75
Lauseliikmed	76
Mittelauseliikmelised lauseelemendid	83
Lause põhitüübid (struktuuritüübid)	84
Elementaar- ja komplekslauseid. Täis- ja väljajätelised laused ja vaeglauseid	86
Kommunikatiivsed lausetüübid.	88

LAUSELIKMED

3. ÖELDIS

Mati Erelt

Liht- ja liitöeldis	93
Üldist	93
Põimkonstruktsioon Vf + Vinf	94
Perifraatilised verbivormid	95
Ahelverbid	96
Rindkonstruktsioon Vf + Vf.	98
Reduplikatiivsed verbitarindid	98
Rindverbid	99
Väljend- ja ühendverbid	102
Väljendverbid.	102
Väljendverbi sarnaseid konstruktsioone	103
Ühendverbid	104
Öeldisverbi grammatilised tähendused	108
Üldist	108
<i>Situatsiooni ajastruktuur. Tegevuslaad, aspekt ja aeg</i>	109
Tegevuslaad	109
Aspekt	112
Piiritlusaspekt	112
Faasi-aspekt	117
<i>Situatsiooni sisefaaside väljendamine</i>	118
Ingressiivsus	118
Kontinuatiivsus	119

Progressiivsus	120
Egressiivsus	121
<i>Situatsiooni eel- ja järelfaasi väljendamine</i>	122
Prospektiiv	122
Retrospektiiv	125
Kvantitatiivne aspekt	126
Iteratiivsus	126
Distributiivsus	127
Multiplikatiivsus	127
Aeg	129
Üldist	129
Preesens	131
Minevikuajad	132
Preteeritum	132
Perfekt ja plu(skvam)perfekt	133
Markeeritud kõneviiside minevik	136
Tulevik	137
<i>Saama</i> -tulevik	138
<i>Hakkama</i> -tulevik	139
<i>Irreaalsus, modaalsus ja evidentsiaalsus. Kõneviis.</i>	141
Irreaalsus	141
Modaalsus	142
Üldist	142
Dünaamiline modaalsus	145
Osalejaväline modaalsus	146
Osalejaväline mittedeontiline modaalsus	146
Deontiline modaalsus	148
Episteemiline modaalsus	150
Modaalverbide <i>saama</i> , <i>võima</i> ja <i>pidama</i> mitme- tähenduslikkus	151
Modaalverbide grammatiseerumine	153
Evidentsiaalsus	155
Otsene ja kaudne evidentsiaalsus	155
Evidentsiaalsus ja modaalsus	158
Kõneviis	160
Kindel kõneviis	160
Tingiv kõneviis	161
Käskiv kõneviis	166

Möönev kõneviis	172
Kaudne kõneviis	176
Kaudse kõneviisi tekkest ja levikust	179
Eitus	181
Üldist	181
Lauseeitus.	182
Eitav verbivorm	182
Eituslause omadusi	184
Lauseeituse erijuhtumeid	185
Partikkel <i>ei</i> lause algul.	185
Pronoomenid ja proadverbid lauseeituse	
fookuses.	185
Eitus rindtarindis.	186
Eitus vastandava rinnastuse korral	186
Eitus ühendava rinnastuse korral	188
<i>Ega</i> pealause algul	189
Moodustajaeitus	190
Lauseeitus ja moodustajaeitus samas lauses	193
Sisu ja vormi mittevastavusi eituse ja jaatuse	
väljendamisel.	193
Isik ja arv. Öeldise ühildumine alusega	195
Üldist	195
Pöörete tähendused	197
Pöörete põhitähendused.	197
Üld- ja umbisikule viitavad pöörded	198
Kõneleja ja kuulaja kaudne väljendamine	199
Isikuühildumine	202
Arvuühildumine	203
Öeldise arvuvorm, kui alus on mitmuse vormis,	
kuid sisult ainsuslik.	203
Öeldise arvuvorm, kui alus on ainsuse vormis,	
kuid sisult mitmuslik	204
Öeldisverbi arvuvorm, kui alus on rindtarind	206
Öeldisverbi arvuvorm, kui alus on komitatiivtarind	208
Tegumood	209
Üldist	209
Impersonaal.	210
Impersonaal ja lause põhitüübid.	211

Impersonaali isikutõlgendus	213
Impersonaalilause tegevussubjekt	215
Impersonaali ühisjooni passiiviga	217
Passiiv	218
Passiivilause tegevussubjekt	219
Passiivi partitsiip kui predikatiiv	220
Mitteresultatiivne seisundipassiiv	220
Perifrastiline passiiv ja impersonaal	221
<i>Saama</i> -seisundipassiiv	221
<i>Saama</i> -tegevuspassiiv	222
<i>Saama</i> -impersonaal	223
Impersonaal / passiiv	223
Impersonaliseerimise erijuhtumeid	224
Passiivi ja impersonaali omadustega konstruktsioone	226
Progressiivne / prospektiivne ja ingressiivne perifrastiline passiiv: <i>olema</i> + <i>Vmisel</i> ja <i>minema</i> / <i>tulema</i> + <i>Vmisele</i>	226
<i>Käima</i> / <i>toimuma</i> / <i>juhtuma</i> + deverbaal- substantiiv	228
Kausatiiv, antikausatiiv ja refleksiiv	230
Kausatiiv	231
Derivatiivne kausatiiv	233
Perifrastiline kausatiiv	234
Antikausatiiv	236
Refleksiiv	238
4. ALUS	
<i>Mati Erelt, Helle Metslang, Helen Plado</i>	
Üldist	240
Normaallause alus	242
Olemasolu-, omaja-, kogeja- ja tulemuslause alus	243
Täis- ja osaalus	245
Aluseta laused	252
5. SIHITIS	
<i>Helle Metslang</i>	
Üldist	258
Täis- ja osasihitis	264
Tässihitise kääne	271

Erandliku vormivaheldusega sihitised	272
Sihitis ja sihitisekäandelised määrused	275
6. ÖELDISTÄIDE	
<i>Mati Erelt</i>	
Üldist	278
Omadussõnaline öeldistäide	281
Nimisõnaline öeldistäide	283
Täis- ja osaöeldistäide	286
Öeldistäite ühildumine alusega	287
7. ÖELDISTÄITEMÄÄRUS	
<i>Mati Erelt</i>	
Üldist	289
Translatiivne öeldistäitemäärus	291
Essiivne öeldistäitemäärus	293
Öeldistäitemääruse arvuühildumine	297
8. MÄÄRUS	
<i>Ann Veismann, Mati Erelt, Helle Metslang</i>	
Üldist	300
Määruse tähenduslikud liigid, nende seos määruse	
vormiga	301
Määruse vahekorid teiste lauseliikmetega	305
Määrus vs. sihitis	305
Määrus vs. öeldistäide	307
Määrus vs. lause üldlaiend	308
Osalisi väljendavad määrused	309
Tegijamäärus	309
Valdajamäärus	311
Latiivne valdajamäärus	313
Lokatiivne valdajamäärus	315
Separatiivne valdajamäärus	316
Kaasnemismäärus	317
Vahendimäärus	318
Sõltuvusmäärus	319
Asjaolumäärused	326
Kohamäärus	326
Asukohamäärus	328
Sihtkohamäärus	330

Lähtekohamäärus	332
Liikumise teed väljendav kohamäärus	334
Piiri väljendav kohamäärus	335
Ajamäärus	337
Toimumisaega väljendav määrus	339
Toimumisaega väljendava määruse seos verbi ajavormiga	343
Ajalisi piire väljendav määrus	345
Ajalist kestust väljendav määrus	346
Tegevuse kulgemise kestust näitav määrus	347
Sündmuse lõpulejõudmiseks kulunud aega näitav määrus	349
Sagedust väljendav määrus	350
Hulgamäärus	352
Viisimäärus	357
Seisundimäärus	361
Latiivne seisundimäärus	364
Lokatiivne seisundimäärus	365
Separatiivne seisundimäärus	367
Põhjuslikud määrused	368
Põhjusmäärus	368
Tingimusmäärus	370
Mööndusmäärus	371
Otstarbemäärus	373
Tagajärjemäärus	375

FRAASID JA FRAASILIIKMED

9. NIMISÕNAFRAAS

Renate Pajusalu

Üldist	379
Nimisõnafraasi struktuur	381
Määratlejad	382
Adjektiivatribuut	385
Genitiivatribuut	388
Adverbiaalatribuut	391
Lisand	392
Järellisand	395

Eeslisand	398
Lisandi mitteühildumise erijuhtumeid	402
Lisandiga sarnaseid nähtusi	403
10. OMADUSSÕNAFRAAS	
<i>Mati Erelt</i>	
Üldist	405
Määramäärus adjektiivifraasi laiendliikmena	408
Sõltuvusmäärus adjektiivifraasi laiendliikmena	411
Muud määrused adjektiivifraasi laiendliikmena	413
11. MÄÄRSÕNAFRAAS	
<i>Ann Veismann, Mati Erelt</i>	
Üldist	416
Adverb sõnaliigina	417
Adverbifraas lauseadverbiaalina	422
Adverbifraas fraasiadverbiaalina	425
Adverbifraas adverbiaaltribuudina	427
Adverbifraasi struktuur	428
12. VÕRDLUSTARIND OMADUS- JA MÄÄRSÕNAFRAASINA	
<i>Mati Erelt</i>	
Üldist	430
Komparatiivtarind	432
Inklusiivne võrdlus: inklusiivne komparatiiv ja superlatiiv	436
Relatiivne inklusiivne komparatiiv ja superlatiiv	436
Absoluutne komparatiiv ja superlatiiv	437
Ekvatiivtarind	438
<i>Liiga-</i> ja <i>küllalt-</i> tarind	443
13. KAASSÕNAFRAAS	
<i>Ann Veismann, Mati Erelt</i>	
Üldist	446
Kaassõna sõnaliigina	448
Substantiivi kääne kaassõnafraasis	452
Substantiivi kääne postpositsioonifraasis	452
Substantiivi kääne prepositsioonifraasis	454
Kahes positsioonis kasutatavate kaassõnade reksioonist	456
Kaassõnafraas määrusena	456

14. KVANTORIFRAAS

Helle Metslang

Kvantorid ja kvantorifraasid	463
Arvsõnaline kvantorifraas	466
Nimisõnaline kvantorifraas	470
Määrsõnaline kvantorifraas	474
Tendentse kvantorifraaside kasutuses.	477

MITTELAUSELIIKMELISED LAUSEELEMENDID

15. ÜLDLAIEND, KIIL, IRDELEMENDID

Tiit Hennoste

Üldist.	481
Üldlaiend	483
Kiil	489
Üldkiilud	489
Kommenteerivad kiilud	491
Suhtluskiilud	494
Üte.	497
Irdelemendid	500

16. SIDEND

Mati Ereht, Helle Metslang

Üldist.	503
Rinnastussidendid	505
Alistussidendid	508

**LAUSE KOMMUNIKATIIVNE STRUKTUUR
JA SÜNTAKTILISED PROTSESSID**

17. KOMMUNIKATIIVSED LAUSETÜÜBID

Helle Metslang

Üldist.	515
Väitlause	516
Küsilause	518
Üldküsilause	519
Eriküsilause	524
Alternatiivküsilause	528
Käsklause	529

Soovlause	531
Hüüdlause.	533
18. LAUSE INFOSTRUKTUUR JA SÕNAJÄRG	
<i>Liina Lindström</i>	
Lause infostruktuur.	537
Üldist	537
Teema-reema.	537
Väline omaja	540
Irdelemendid: eelteema ja järelreema.	540
Tuntud-uus info	542
Fookus	544
Lause sõnajärg	547
Üldist	547
Sõnajärg ja infostruktuur	549
Subjekti asukoht lauses.	550
Öeldise asukoht lauses	551
Verb teisel kohal	551
Predikaatverb lause algul	555
Predikaatverb lause lõpus.	558
Verbi asend sekundaartarindites.	560
Objekti asukoht lauses	562
Predikatiivi asukoht lauses.	564
19. VIITSEOSESED	
<i>Renate Pajusalu</i>	
Üldist.	566
Personaal- ja demonstratiivpronoomeneist.	569
Personaalpronoomenite pikad ja lühikesed vormid	569
Esimese ja teise isiku pronoomenid	570
Demonstratiivid	571
Esmaviitamine	573
Kordusviitamine	575
Lausesisene samaviitelisus	581
Duaalsed pronoomenid	585
Häigus rühmareferent	586
Viitesuhted kaud- ja otsekõnes	586
Nimisõnafraasi mittereferentne kasutus.	588

20. ELLIPS

Mati Erelt

Üldist	590
Kontekstiellips	592
Nominaalfraasi tuuma või laiendosa ellips	592
Nimisõnafraasi tuuma ellips	592
Atribuudi ellips	595
Lause moodustajate ellips	597
Verbieelse nominaalfraasi ellips	597
Verbijärgse nominaalfraasi ellips	598
Predikaatverbi ellips	598
Predikaatverbi ja tema laiendite ellips võrdsustavas ja vastandavas rindlauses	599
Grammatiline ellips	601

21. RINNASTUS

Mati Erelt

Üldist	603
Moodustajarinnastus ja lauserinnastus	605
Rinnastuse semantilised liigid	610
Ühendav rinnastus	611
Eraldav rinnastus	616
Vastandav rinnastus	618
Moodustajarinnastuse erijooni	622
Nimisõnafraaside rinnastus	622
Koos- ja eraldivaatlev rinnastus	622
Öeldisverbi arvu- ja isikuvorm rindtarindist aluse korral	623
Öeldistäite ja öeldistäitemääruse arvuvorm rindtarindist aluse ja sihitise korral	625
Rindtarind nimisõnafraasi osana	628
Rindtarind nimisõnafraasi tuumana ja adjektiivatribuudi arvuvorm	628
Rinnastatud täiendid ja nende põhja arvuvorm	629
Käändelõpu, kaassõna ja ülivõrde <i>kõige</i> ellips	633
Rinnastuse kinnistumine	634
Rindtarind ja komitatiivtarind	637

KOMPLEKSLAUSE

22. LIITLAUSE

Mati Erelt

Sissejuhatus.	647
Komplekslause mõistest	647
Liitlause olemus ja liigid.	648
Kõrvallause vs. rindosalause	649
Rindlause	652
Üldist	652
Ühendav rinnastus	656
Eraldav rinnastus	659
Vastandav rinnastus	660
Üldvastandus vs. möönev vastandus	661
Korrigeeriv vastandus.	665
Põimlause	667
Põimlause mõiste ja struktuur.	667
Komplementlause	669
Üldist.	669
Väitlause komplemendina	671
<i>Et</i> -kõrvallause komplemendina.	671
Komplementlauseid ekvatiivisidesõnadega <i>nagu ~ justnagu, justkui ~ otsekui</i>	677
Komplementlauseid sidendiga <i>kui et</i>	680
Komplementlauseid tingimus- või ajasidesõnaga <i>kui</i>	680
<i>Kuni</i> -komplementlause.	681
Küsilause komplemendina.	682
Üldist.	682
<i>Et</i> + küsiv sõna kaudküsilause algul	686
Vaeg- ja lünkpealausega komplementlause	686
Sidendita ja kiilutud komplementlause	687
Komplementlause referaadina.	689
Kaudkõne ja otsekõne.	690
Saatelause asend otse- ja kaudkõne suhtes.	692
Otse- ja kaudkõne deiktilised suhted	692
Otse- ja kaudkõne öeldisverbi kõneviis	693
Siirdkõne.	693

Adverbiaallause	695
Üldist	695
Restriktiivsed ja mitterestriktiivsed adverbiaallused	698
Ajalause	699
<i>Kui</i> -ajalused	700
Muude sidenditega ajalused	704
Pea- ja ajalause grammatilised ajad	705
<i>Kvantumi-, viisi- ja kõrvutuslused</i>	706
Kvantumilause	707
<i>Et</i> -kvantumilause	708
Kvantumilused ekvatiivisidesõnadega <i>nagu</i> ja <i>kui</i>	709
Kvantumilused komparatiivisidesõnaga <i>kui</i>	711
Muude sidenditega kvantumit väljendavad laused	711
Viisilause	712
<i>Et</i> -viisilause	712
Ekvatiivisidendiga viisilused	713
Viisilused komparatiivisidesõnaga <i>kui</i>	714
Kõrvutuslause	714
Sarnastav kõrvutus	715
Vastandav kõrvutus	715
<i>Põhjuslikke suhteid väljendavad laused</i>	716
Põhjuslause	718
<i>Et</i> -põhjuslause	718
<i>Sest (et)</i> -põhjuslause	719
<i>Kuna</i> -põhjuslause	720
Tagajärgelause	721
Otstarbelause	723
Otstarbelause öeldisverb. Sõltuv ja sõltumatu otstarbelause	725
Tingimuslause	727
Tingimuslause öeldisverb	728
Tingimuslause partikleid	730
Tingimuslause vahekord ajalausega	731
Mööndlause	732
<i>Vaatamata</i> -tüüpi mööndlused	732
<i>Et</i> -mööndlause	732
<i>Kuigi-</i> ja <i>ehkki</i> -mööndlused	733
<i>Olenemata</i> -tüüpi mööndlused	734

Mööndlause ja vastandus	736
Relatiivlause	738
Üldist	738
Restriktiivsed ja mitterestriktiivsed relatiivlused	740
<i>Kes vs. mis</i>	743
Relatiivpronoomeni ja relatiivlause öeldisverbi arvuvorm	744
Relatiivlause öeldisverbi isikuvorm	745
Tingivas kõneviisis ja <i>da</i> -infinitiivse predikaadiga relatiivlused	746
Relatiivlause asukoht lauses.	747
Põhjata relatiivlused	748
Relatiivlused, mille põhjaks on kogu lause	749
Põimlause sõnajärjest	750
Liitne liitlause.	753

23. SEKUNDAARTARINDIGA LAUSED

Mati Erelt

Üldist	756
Sekundaartarindid ja nende liigid	756
Sekundaartarindite süntaktilised funktsioonid	758
Sekundaartarindite lauselisus	762
Infiniittarindid	766
<i>vat</i> -infinitiivitarind	766
<i>vat</i> -tarind komplemendina	767
Tõstetud objekti vorm	768
<i>vat</i> -tarindi predikatiivi vorm	769
<i>vat</i> -infinitiiv väljaspool sekundaartarindit ahelverbi osana	770
<i>da</i> -infinitiivitarind	771
<i>da</i> -infinitiivitarind komplemendina.	772
<i>da</i> -infinitiivitarind subjektina	772
<i>da</i> -infinitiivitarind objektina	776
<i>da</i> -infinitiivitarind adverbialina	780
<i>da</i> -infinitiivitarind seotud atribuudina	783
<i>da</i> -infinitiivitarind üldlaiendina	786
<i>da</i> -infinitiivitarind adjektiivatribuudi ja predikatiivina.	786
<i>da</i> -infinitiiv väljaspool sekundaartarindit	787

<i>da</i> -infinitiiv predikaadina.	787
<i>da</i> -infinitiiv ahelverbi või perifrastilise verbivormi koosseisus.	788
Leksikaliseerunud ühendeid	789
<i>da</i> -infinitiivi laiendava objekti vormist	789
<i>ma</i> -infinitiivi tarindid	790
Üldist.	790
<i>ma</i> -tarind	792
<i>mas</i> -tarind	796
<i>mast</i> -tarind.	797
<i>maks</i> -tarind	799
<i>ma</i> -, <i>mas</i> -, <i>mast</i> - ja <i>maks</i> -tarind atribuudina	803
<i>ma</i> -, <i>mas</i> - ja <i>mast</i> -vorm väljaspool sekundaartarindit	803
<i>ma</i> -infinitiivi vorme laiendava objekti vormist.	805
Konverbitarindid.	807
Üldist.	807
Sõltuvad konverbitarindid	809
Sõltumatud konverbitarindid	811
Konverbitarindite ajasuhted alistava lausega.	814
Konverbitarindite tähendused ja vahekord muude tarinditega	815
Partitsiibitarindid	819
Üldist.	819
Partitsiibitarind atribuudina	820
Partitsiibitarind predikatiivi ja predikatiiv- adverbiaalina	824
Partitsiipide süntaktiline substantivatsioon.	826
Absoluuttarindid	828
Absoluuttarindi struktuur ja suhted alistava lausega.	829
Absoluuttarindi tähendused	830
Nominalisatsioon.	831
Üldist	831
Nominalisatsiooni struktuur. Sõltumatu ja sõltuv nominalisatsioon.	832
Nominalisatsiooni süntaktilised funktsioonid	834
Nominalisatsiooni vahekord muude sekundaar- tarinditega	836
Teonimi väljaspool nominalisatsiooni	839

Kirjandus.....	841
Kirjanduse loetelus kasutatud lühendid.....	904
Sisujuht.....	905